

श्री
राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौं, मुकाम पुलचोक ललितपुर
इजलास
माननीय अध्यक्ष श्री टेकप्रसाद दुङ्गाना
राजस्व सदस्य श्री गोविन्द प्रसाद अधिकारी
लेखा सदस्य श्री पुष्प प्रसाद गुरागाईं
फैसला
२०७९।०८० सालको निर्णय नं. ११९
पुनरावेदन नं. ०७५-RB-०३१३
मुद्दाः-भन्सार मूल्यांकन (M१८६३७)।

आदर्शनगर बीरगंज अवस्थित ब्राइट फर्चुन प्रा.लि(स्थायी लेखा नं. ३०५६१०८२५) }
को अध्यक्ष संचालक पशुपति खण्डेलवाल.....१ } पुनरावेदक

विरुद्ध

सुख्खा बन्दरगाह भन्सार कार्यालय, पर्सा.....१ }
मूल्यांकन पुनरावलोकन समिति त्रिपुरेश्वर काठमाण्डौ.....१ } प्रत्यर्थी

शुरु निर्णय गर्ने कार्यालय र अधिकारी

शुरु निर्णय गर्ने कार्यालय:- सुख्खा बन्दरगाह भन्सार कार्यालय, पर्सा
निर्णय गर्ने भन्सार अधिकृत:- प्रमुख भन्सार अधिकृत श्री अच्युत प्रसाद शिवाकोटी
शुरु कार्यालयको निर्णय मिति:- २०७०/०९/१६

पुनरावलोकन निर्णय गर्ने कार्यालय र अधिकारी

शुरु निर्णय गर्ने कार्यालय:- मूल्यांकन पुनरावलोकन समिति त्रिपुरेश्वर काठमाण्डौ
निर्णय गर्ने पदाधिकारीहरू: अध्यक्ष श्री निर्मल हरी अधिकारी
सदस्य श्री शिवप्रसाद भण्डारी
सदस्य श्री तर्कराज भट्ट
निर्णय मिति:- २०७५/११/२७

उपस्थित कानून व्यवसायीहरू

पुनरावेदकका तर्फबाट विद्वान अधिवक्ता: श्री विकल्प अग्रवाल

प्रत्यर्थी कार्यालयहरूका तर्फबाट : विद्वान उप-न्यायाधिवक्ता श्री दिपक भण्डारी

अवलम्बित नजीर: x

मूल्याङ्कन पुनरावलोकन समिति त्रिपुरेश्वर काठमाण्डौको मिति २०७५।११।२७ को निर्णय उपर राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ६(१) तथा भन्सार ऐन, २०६४ को दफा ६२(१) बमोजिम यसै न्यायाधिकरणको क्षेत्राधिकार भित्रको भई पुनरावेदन दायर हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं न्यायाधिकरणको ठहर यस प्रकार रहेको छ:-

तथ्य खण्ड

१. ब्राइट फर्चुन प्रा.लि. वीरगंजले **PT Spicelinx, Indonesia** बाट तारिख **08 Nov.2013** को विजक संख्या **CI109/11/SP/CI/2013 dt** बाट पैठारी गर्न ल्याएको **Betelnuts** को भन्सार मूल्य निर्धारणका लागि भन्सार ऐन, २०६४ को दफा १३ को उपदफा (३) बमोजिम मिति २०७०।०९।०९मा कारोबार मूल्य घोषणा गरी निवेदन पेश गरेको।
२. बिजकमा उल्लेखित मालवस्तुको घोषित मूल्य अन्य पैठारीकर्ताले घोषणा गरेको **Asycuda Database** तथा अन्य सूचना प्रणाली तथा लोकल मूल्य भन्दा कम मूल्यमा पैठारीकर्ताले घोषणा गरेकोले सो मूल्य शंकास्पद देखिएको हुँदा अन्य पैठारीकर्ताले पैठारी गरी ल्याएको मालवस्तुको वास्तविक मूल्य हो अवस्था नभएकोले सो सम्बन्धमा थप पुष्टि गर्न कागजात तथा प्रमाणहरू पेश गर्न पैठारीकर्तालाई भन्सार ऐन, २०६४ को दफा १३ को उपदफा (६) बमोजिम च.न. १२२२ मिति २०७०।०९।११ पत्राचार गरिएको।
३. पैठारीकर्ताबाट पेश हुन आएका थप कागजात प्रमाणहरूबाट समेत घोषित मूल्य वास्तविक मूल्य हो भन्न सकिने अवस्था देखिएन। घोषित मूल्यको सत्यता पुष्टि हुन नसकेकोमा भन्सार ऐन, २०६४ को दफा १३(४) बमोजिम भन्सार मूल्य निर्धारण गर्न सकिएन। मूल्याङ्कनको लागि पेश भएको मालवस्तु जस्तै चारित्रिक गुण भएको **Betelnuts** इन्डोनेशियाबाटै पैठारी हुँदा प्रति मे.टन USD 1050/pmtको दरले कायम भएको यस कार्यालयको प्र.द.न. १८३०४ मिति २०७०।०९।११ को अभिलेख मूल्य समेतको आधारमा उपयुक्त र प्राप्त प्रमाण अनुसार दफा १३(८) बमोजिम मूल्य निर्धारण गर्नुपर्ने भयो। यस्तै प्रकृतिको मालवस्तुको **ASYCUDA** अभिलेख लगायत विभिन्न माध्यमबाट प्राप्त सूचना मूल्यको तुलनामा पैठारी हुन आएको मालवस्तुको मूल्य न्यून देखिएकोले उक्त मालवस्तु **Betelnuts** को प्रति इकाई मूल्य **CNF Kolkotta USD 1050/pmt** कायम गरी बिजकको मूल्य बिजक मूल्य **CNF kolkottaUSD 75960** मा बृद्धि भएको **USD 18540** जोडी जम्मा बिजकको मूल्य **CNF Kolkotta USD**

१४५०० मा कोलकत्ताबाट बीरगंज सम्मको रेल्वे भाडा रु.३२५०००। बिमा १०१७६। तथा अन्य खर्चहरू रु. ४०,०००।०० समेत समावेश गरी भन्सार ऐन, २०६४ को दफा १३ को उपदफा (८) बमोजिम कारोवार मूल्य कायम गरेको भन्ने सुख्खा बन्दरगाह भन्सार कार्यालय, पर्साबाट मिति २०७०।०९।१६ मा भएको निर्णय।

४. हाम्रो फर्म ब्राइट फर्चुन प्रा.लि. बीरगंजले इण्डोनेसियाबाट पैठारी गरी ल्याएको सामानको विजक मूल्य सही हो। अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा सधैं एकनासको मूल्य रही नरहने यथार्थ र Betelnuts कृषि उत्पादन भएकोले मूल्य फरक भइरहने तर्फ ध्यान नदिई भन्सार कार्यालयबाट अभिलेखको आधारमा मूल्य बृद्धि गरेको, यसले वास्तविक कारोवार गर्ने हामी व्यापारीलाई हतोत्साहित बनाई अन्यायपूर्ण निर्णय भएकोले मूल्यलाई पुनरावलोकन गरी विजक मूल्यलाई नै मान्यता दिलाइ पाउँ भन्ने पैठारी कर्ताको मूल्यांकन पुनरावलोकन समितिमा परेको निवेदन पत्र।
५. भन्सार ऐन, २०६४ को दफा १३ को उपदफा (८) बमोजिम समरूपको मालवस्तुको कारोवार मूल्यको आधारमा मूल्य निर्धारण गर्दा, भन्सार मूल्यांकन निर्देशिका, २०६८ पहिलो संशोधन २०७२ को दफा १४ बमोजिम साधारणतया एक महिना अगाडी सम्मको कारोवार मूल्यलाई आधार लिई हाल पैठारी हुन आएको मालवस्तुको कारोवार मूल्य निर्धारण गर्न सकिने व्यवस्था कायम गरेको अवस्थामा निर्देशिकाले तोकेको समय भित्रकै प्रज्ञापन नं. M18304 dt 26/12/2013 को कारोवार मूल्यलाई आधार लिई सुख्खा बन्दरगाह भन्सार कार्यालयले ब्राइट फर्चुन प्रा.लि. ले पैठारी गरेको Betelnuts को कारोवार मूल्य USD 1050/pmt कायम गर्ने गरी मिति २०७०।०९।१६ मा गरेको निर्णय कानून सम्मत नै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ भन्ने समेत, मूल्यांकन पुनरावलोकन समिति काठमाडौँबाट मिति २०७५।११।२७ मा भएको निर्णय।
६. हामी पैठारीकर्ताले रकम भुक्तानी गर्ने आधार र माध्यम बैंक मार्फत जारी गरिएको DAP हो। बैंक मार्फत पठाएको रकम सन्दर्भमा कुनै प्रष्ट आधार उल्लेख नगरी हचुवा र बेरित संग दिएको र प्रमाणित भुक्तानी रकम भन्दा बढी रकमको मूल्याङ्कन कायम गरिएको त्रुटीपूर्ण र बदर भागी रहेको, पैठारीकर्ताले आयात गरेको मालवस्तुको भन्सार मूल्य निर्धारण गर्ने सम्बन्धमा भन्सार ऐन, २०६४ को दफा १३ को उपदफा (१) र (२) को विपरित मूल्यांकन कायम गर्ने गरी निर्णय भएको, उल्लेखित ऐनको दफा २(ख) मा गरिएको कारोवार मूल्यको परिभाषा विपरित बढी मूल्य निर्धारण भएको, दफा १३(३) बमोजिम मूल्य प्रष्ट हुँदा हुँदै हचुवाको आधारमा सिधै दफा १३(८) अनुसार मूल्य निर्धारण गरिएको, कारोवारको मूल्य पुष्टि गर्ने अन्तर्राष्ट्रिय व्यापारको

सबैभन्दा विश्वसनीय आधार आपुर्तिकर्ताबाट जारी भएको बिजक र रकम भुक्तानीको प्रमाण पेश गर्दा समेत काल्पनिक रूपमा मूल्य कायम गरिएको, प्रतितपत्र खोली सामान आयात गरेको मूल्यलाई कुनै पनि हालतमा घटाउन वा बढाउन नमिल्नेमा सोको बिपरित गरिएकोले, बदर गरी भन्सार प्रज्ञापन नं. M18637 अनुसारको महसुल समेतको रकम रु.११,७५,१४० नलाग्ने ठहर गरी पाउँ भन्ने समेत बेहोराको पुनरावेदक ब्राइट फर्चुन प्रा.लि.को तर्फबाट यस न्यायाधिकरणमा मिति २०७६।०१।१३ गते पेश भएको पुनरावेदन पत्र।

७. यसमा मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १४०(३) बमोजिम छलफलको प्रयोजनार्थ विशेष सरकारी वकीलको कार्यालयलाई पेशीको सूचना दिई नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने यस न्यायाधिकरणको मिति २०७६।०८।२७ को आदेश।
८. प्रस्तुत मुद्दा तीन वर्ष भन्दा पुरानो भएको, एक भन्दा बढी कानून व्यवसायी मुकरर भएको देखिएको र धेरै पटक स्थगित समेत भै सकेको देखिँदा अबको पेशीमा कुनै कानून व्यवसायी उपस्थित हुन नसके पनि सुनुवाई हुन सकोस भन्ने सुनिश्चितताको लागि मुद्दाको बिषयवस्तु त्यसको पुष्टी गर्ने तर्फ, कानून एवं सर्वोच्च हदालतबाट प्रतिपादित सिद्धान्त भए सो समेत उल्लेख गरी १५ दिन भित्र पुनरावेदकतर्फका बिद्वान अधिवक्ता र प्रत्यर्थीतर्फका बिद्वान उपन्यायाधिवक्तालाई लिखित बहस नोट पेश गर्न जानकारी गराई नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने यस न्यायाधिकरणबाट मिति २०७६।०४।२६ मा भएको आदेश।
९. उक्त आदेश बमोजिम पुनरावेदक पैठारीकर्ताको तर्फबाट अधिवक्ता विकल्प अग्रवालले बहस नोट पेश गरी मिसिल संलग्न रहेको।

ठहर खण्ड

१०. नियम बमोजिम पेशी सूचीमा चढी निर्णयार्थ यस इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा मिसिल संलग्न पुनरावेदन पत्र, शुरु कार्यालयबाट प्राप्त मिसिल समेत अध्ययन गरी पुनरावेदकका तर्फबाट उपस्थित हुनुभएका विद्वान अधिवक्ता श्री विकल्प अग्रवालले पुनरावेदक करदाताले पैठारी गरेको Betelnuts मूल्य प्रति मेट्रिक टन 844.00 अमेरिकी डलर रहेको कुराको पुष्टि सम्बन्धित पैठारीकर्ताले जारी गरेको प्रोफर्मा इनभ्वाइस, कमर्सियल इन्भ्वाइस तथा निवेदकले बैंकिङ्ग प्रणालीबाट भुक्तानी गरेको कागजातहरूबाट प्रमाणित भैरहेको अवस्थामा उक्त प्रमाणहरूलाई वेवास्ता गर्दै वास्तविक मूल्यभन्दा फरक प्रति मे.टन 1050.00 अमेरिकी डलर भन्सार मूल्य कायम गर्ने गरी शुरु भन्सार कार्यालयबाट भएको निर्णय तथा उक्त निर्णयलाई सदर गर्ने गरी मूल्याङ्कन पुनरावलोकन समिति त्रिपुरेश्वरबाट भएको निर्णय समेत कानूनसम्मत नभएको हुँदा बदर गरी पाउँ भनी गर्नुभएको बहस समेत सुनियो।

११. प्रत्यर्थी कार्यालयहरूका तर्फबाट उपस्थित हुनुभएका विशेष सरकारी वकील कार्यालय, काठमाडौंका विद्वान उप-न्यायाधिवक्ता श्री दिपक भण्डारीले पैठारीकर्ताबाट पेश भएको बिजकमा उल्लेख गरिएको मालवस्तुको मूल्य अन्य पैठारीकर्ताले घोषणा गरेको Asycuda Database को मूल्यभन्दा कम भएको तथा अन्य सूचना प्रणाली एवं स्थानीय मूल्यभन्दा कम भएको कारण निजले घोषणा गरेको मूल्य वास्तविक मूल्य हो भन्ने अवस्था नभएको र सो कुराको प्रमाण समेत पैठारीकर्ताबाट पेश नभएको कारण प्रत्यर्थीहरूबाट भन्सार ऐन, २०६४ को दफा १३(८) बमोजिम मूल्य कायम गरी भएको निर्णय कानूनसम्मत रहेको हुँदा सदर होस् भनी गर्नुभएको बहस जिकिर समेत सुनियो।
१२. पुनरावेदक पैठारीकर्ताका तर्फबाट लिईएका पुनरावेदन जिकिरहरू, पुनरावेदनतर्फका विद्वान कानून व्यवसायीबाट प्रस्तुत लिखित बहस नोट तथा विद्वान उप-न्यायाधिवक्ताबाट प्रस्तुत बहसका बुँदाहरू र मिसिल संलग्न कागज एवं प्रमाणहरूको अध्ययन गरी हेर्दा पैठारीकर्ताले मालवस्तु पैठारी गर्दा घोषणा गरेको कारोवार मूल्यलाई मान्यता नदिएँ थप मूल्य कायम गर्ने गरी भएको निर्णय मिलेको छ, छैन? पुनरावेदकको माग बमोजिम सुख्खा बन्दरगाह भन्सार कार्यालयको निर्णय र सोही निर्णय सदर गर्ने गरी मूल्यांकन पुनरावलोकन समितिबाट भएको निर्णय बदर हुनुपर्ने हो, होइन? भन्ने विषयमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो।
१३. सर्वप्रथम सहकर्मी लेखा सदस्यले पुनरावेदक पैठारीकर्ताले राख्नुपर्ने धरौटी सम्बन्धमा फरक मत प्रकट गर्नुभएको हुँदा पुनरावेदक पैठारीकर्ताले यस न्यायाधिकरणमा यो पुनरावेदन दर्ता गर्दा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९(१)(ख) को परिपालना गरेको देखिन्छ वा देखिदैन भन्ने प्रश्न तर्फ विचार गर्नुपर्ने देखियो। राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि यस ऐन अन्तर्गत न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता देहाय बमोजिम धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भन्ने कानूनी व्यवस्था गर्दै खण्ड(ख) मा भन्सार महसुल वा अन्तःशुल्क निर्धारण भएकोमा निर्धारित भन्सार महसुल वा अन्तःशुल्कको रकम र जरिवाना भएकोमा जरिवानाको रकम र दुवै भएकोमा दुवै रकम त्यस्तो निर्धारण गर्ने वा जरिवाना गर्ने अधिकृतले तोकिएको कार्यालयमा भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ। पैठारीकर्ताले पैठारी गरेको मालवस्तुको सम्बन्धमा सुख्खा बन्दरगाह भन्सार कार्यालयबाट जारी गरेको सन् ३०।१२।२०१३ को प्रज्ञापनपत्र दर्ता नं M18637 बाट पैठारीकर्ताले मालवस्तु ल्याउँदा अन्तराष्ट्रिय बजार मूल्यभन्दा कम मूल्यको बीजकबाट सामान आयात गरेको कारण फरक परेको रकममा प्रचलित कानून अनुसार लाग्ने भन्सार महसुल रु.११,७५,१४०।- दाखिला गर्नुपर्ने ठहर भएको शुरु निर्णयबाट देखिन्छ। सोही प्रज्ञापनपत्रमा उल्लेख भए बमोजिमको रकम

पैठारीकर्ताले धरौटी वापत राखेको मिसिल संलग्न एभरेष्ट बैंकबाट खिचिएको मिसिल संलग्न भौचरबाट देखिन्छ। पुनरावेदकले आफ्नो पुनरावेदन पत्रको प्रकरण नं.७(६) मा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९(१)(ख) बमोजिम भन्सार महसुल धरौटीमा बुझाएको रू.११,७५,१४०।-को प्रमाण यसै साथ राखी पुनरावेदन गरेका छन् भन्ने व्यहोरा उल्लेख गरेको र सो व्यहोरालाई पुष्टि गर्ने आधार मिसिल संलग्न प्रमाण कागज समेतबाट देखिएको छ। साथै, भन्सार ऐन, २०६४ को दफा ६२ को उपदफा (२) मा उपदफा (१) बमोजिम पुनरावेदन दिने व्यक्तिले जुन निर्णय वा आदेशका विरुद्ध पुनरावेदन गर्ने हो त्यस्तो निर्णय वा आदेश बमोजिम लाग्ने महसुल र दण्ड जरिवानाको रकम सम्बन्धित भन्सार कार्यालयमा वा भन्सार जाँचपास परीक्षण कार्यालयमा बुझाई वा धरौटी राखी पुनरावेदन गर्न सक्नेछ भन्ने स्पष्ट कानूनी व्यवस्था रहे भएको सन्दर्भमा पुनरावेदकले राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ (१)(ख) को परिपालना नगरेको भन्नु न्यायोचित हुने देखिएन ।

१४. अव पैठारीकर्ताको पुनरावेदन जिकिरतर्फ दृष्टिगत दिँदा पैठारीकर्ता ब्राइट फर्चुन प्रा.लि. बीरगंजले Indonesia बाट खरिद गरी ल्याएको Betelnuts को भन्सार मूल्य निर्धारणका लागि सुख्खा बन्दरगाह भन्सार कार्यालयमा, भन्सार ऐन, २०६४ को दफा १३(३) बमोजिम प्रति मे.टन.८४४.०० अमेरिकी डलर कारोवार मूल्य घोषणा गरी निवेदन पेश गरेको देखिन्छ। बिजकमा उल्लिखित मालवस्तुको घोषित मूल्य अन्य पैठारीकर्ताले घोषणा गरेको Asycuda Database तथा अन्य सूचना प्रणाली तथा लोकल मूल्य भन्दा कम हुने गरी घोषणा गरेकोले पैठारीकर्ताले घोषणा गरेको मूल्य वास्तविक नभएको भनी सो वस्तुको प्रति इकाई मूल्य १०५०.०० अमेरिकी डलर प्रति मे.टन कायम गरी मालवस्तुको जाँचपास हुने भनी सुख्खा बन्दरगाह भन्सार कार्यालय पर्सबाट निर्णय भएको देखिन्छ। निवेदकको दाबी तथा कार्यालयबाट प्राप्त प्रतिक्रिया समेतको अध्ययन/विश्लेषण गर्दा पैठारीकर्ताले पेश गरेको कागजातबाट मात्र निजको बिल मूल्यलाई यथार्थ मान्न सकिने अवस्था नरहेकोले सुख्खा बन्दरगाह भन्सार कार्यालयले भन्सार ऐन, २०६४ को दफा १३(८) बमोजिम कायम गरेको मूल्य USD १०५०.०० प्रति मेट्रिक टन कानून सम्मत नै रहेको भनी मूल्याङ्कन पुनरावलोकन समितिबाट समेत निर्णय भएको देखिन्छ। पुनरावेदक कम्पनीले पैठारी गरेको Commercial Invoice को मूल्य वास्तविक भएको र बिजक मूल्य पनि यथार्थ भएको अवस्थामा कम्पनीले पेश गरेको Invoice तथा कागजातहरु सही भएको देख्दा देख्दै कम्पनीले घोषणा गरेको भन्सार मूल्यलाई मान्यता नदिने गरी प्रत्यर्थी कार्यालयहरुबाट भएको निर्णय त्रुटीपूर्ण हुँदा बदर गरी पाउँ भन्ने नै पैठारीकर्ताको मुख्य पुनरावेदन जिकिर रहेको देखिन्छ।

१५. पुनरावेदक पैठारीकर्ताले मिति २०७०।०९।०९ मा भन्सार ऐन, २०६४ को दफा १३(३) बमोजिम मालवस्तु पैठारी गर्दा घोषणा गरेको कारोवार मूल्यलाई अध्ययन

गर्दा उक्त मूल्य Asycuda Database अन्य सूचना प्रणाली तथा लोकल मूल्य भन्दा कम भएको भन्ने प्रत्यर्थीहरुको विश्लेषण रहेको देखिन्छ। भन्सार ऐन, २०६४ को दफा १३(६) मा “पैठारीकर्ताले उपदफा (३) बमोजिम घोषणा गरेको मूल्य शङ्कास्पद छ भन्ने विश्वास गर्नुपर्ने मनासिव कारण भएमा भन्सार अधिकृतले निजसँग त्यस्तो मूल्य वास्तविक कारोवार मूल्य हो भनी प्रमाणित गर्न थप कागजात वा प्रमाण लिखित रुपमा माग गर्न सक्नेछ। त्यसरी माग भएका कागजात उपलब्ध गराउने जिम्मेवारी त्यस्तो पैठारीकर्ताको हुनेछ।” भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। पैठारीकर्ताले उल्लेखित ऐनको व्यवस्था बमोजिम Commercial Invoice लगायतका अन्य कागजातहरु पेश गरेको भन्ने समेत जिकिर लिएको देखिन्छ।

१६. पैठारीकर्ताले आयातित मालवस्तु **Betelnuts** नै इन्डोनेशियाबाटै पैठारी हुँदा प्रति मे.टन USD 1050/pmt को दरले कायम भएको यस कार्यालयको प्र.द.न. १८३०४ मिति २०७०।०९।११ को अभिलेख मूल्य समेतको आधारमा उपयुक्त भन्सार मूल्य कायम गरिएको भन्ने सुख्खा बन्दरगाह भन्सार कार्यालयको अभिलेखबाट समेत देखिएको भनी आधार ग्रहण गरेको पाईयो। भन्सार ऐन, २०६४ को दफा १३(८) ले “कारोवार मूल्यको आधारमा भन्सार मूल्य निर्धारण गर्न नसकिएमा त्यस्तो मालवस्तुको भन्सार मूल्य त्यस्तो मालवस्तु पैठारी हुनु भन्दा पहिले नेपालमा पैठारी भईसकेको समरूपको मालवस्तु (आईडेण्टिकल गुड्स) को कारोवार मूल्यको आधारमा निर्धारण गरिनेछ।” भन्ने कानूनी व्यवस्था निर्दिष्ट गरेको छ। यसरी सोही भन्सार नाकाबाट पैठारी भएको समान प्रकृतिको मालवस्तुको अघिल्लो कारोवार मूल्य USD 1050.00 प्रति मे.टन भएको स्पष्ट Database रहेको अवस्थामा सोलाई आधार लिई पैठारीकर्ताले घोषणा गरेको मूल्य USD 844.00 अमान्य गर्ने गरी सुख्खा बन्दरगाह भन्सार कार्यालयले गरेको निर्णयलाई अन्यथा भन्न मिलेन।

१७. जहाँसम्म पुनरावेदकको भन्सार ऐन, २०६४को दफा १३(३) बमोजिम मूल्य निर्धारण गर्नु पर्नेमा दफा १३(८) बमोजिम निर्धारण गरिएको निर्णय त्रुटीपूर्ण रहेको भन्ने पुनरावेदन जिकिर छ, त्यस सम्बन्धमा हेर्दा, शुरु सुख्खा बन्दरगाह भन्सार कार्यालय सिर्सिया पर्साको निर्णयमा पैठारीकर्ताको मालवस्तु र कागजातको अध्ययन र भौतिक परिक्षण गर्दा मुल्यांकनको लागि प्राप्त मालवस्तुको मूल्याङ्कन विजकमा उल्लेख गरिएको मालवस्तुको मूल्य ASYCUDA Database, अन्य सूचना प्रणाली, तथा लोकल मूल्यबाट प्राप्त सूचना मूल्य भन्दा न्यून देखिएकोले निजले घोषणा गरेको मूल्य वास्तविक मूल्य हो भन्ने अवस्था नभएको हुँदा सोही दफाको उपदफा (६) बमोजिम निजले घोषणा गरेको मूल्य नै वास्तविक मूल्य हो भनी प्रमाणित गर्ने अन्य थप प्रमाण तथा

कागजातहरू पेश गर्न भन्सार कार्यालयको च.न. १२२२ मिति २०७०।०९।११ मा पत्राचार गरेकोमा पैठारीकर्ताबाट घोषित मूल्यलाई प्रमाणित गर्ने तथ्यपरक प्रमाण पेश गरेको नदेखिएकोले घोषित मूल्य वास्तविक मूल्य हो भन्न सकिने अवस्था देखिएन । घोषित मूल्यको सत्यता पुष्टि हुन नसकेको स्थितिमा भन्सार ऐन, २०६४ को दफा १३ को उपदफा (४) बमोजिम भन्सार मूल्य निर्धारण गर्न सकिएन भन्ने आधारलाई मूल्यांकनको लागि पेश भएको मालवस्तु जस्तै चारित्रिक गुण भएको Betelnuts इण्डोनेशियाबाटै प्रति मे.टन USD1050/pmt को दरले पैठारी भएको यस कार्यालयको प्र.द.नं. १८३०४ मिति २०७०।०९।११ को अभिलेख मूल्य समेतको आधारमा उपयुक्त र प्राप्त प्रमाण अनुसार दफा १३(८) बमोजिम मूल्य निर्धारण गर्नु पर्ने भयो । Betelnuts नै इण्डोनेशियाबाट पैठारी हुँदा प्रति मे.टन अमेरिकन डलर USD1050/pmt को दरले मूल्य कायम भएको यसै कार्यालयको अभिलेखबाट देखिएको भनी स्पष्ट उल्लेख गरेको देखिन्छ । साथै शुरु सुख्खा बन्दरगाह भन्सार कार्यालय सिसिया पर्साको मिति २०७०।९।११ च.नं.१२२२ र मूल्यांकन पुनरावलोकन समितिको मिति २०७५।११।२९ च.नं.२९३ को पत्रबाट पैठारीकर्तालाई जानकारी गराई आवश्यक कागज प्रमाण पेश गर्ने मौका समेत प्रदान गरी आधार र कारण सहित भन्सार ऐन, २०६४ को दफा १३(८) बमोजिम मूल्य निर्धारण गरिएको निर्णयलाई अन्यथा भन्न मिल्ने अवस्था देखिएन ।

१८. तसर्थ, उल्लिखित आधार र कारणबाट पुनरावेदक पैठारीकर्ताले प्र.द.नं. M१८६३७ बाट मिति २०७०।०९।०९ मा विजक संख्या 109।11।SP।CI।2013 बाट पैठारी गरेको मालवस्तुको भन्सार ऐन, २०६४ को दफा १३ को उपदफा (८) बमोजिम सुख्खा बन्दरगाह भन्सार कार्यालय सिसिया पर्साबाट मिति २०७०।०९।१६ मा भन्सार मूल्य निर्धारण गरेको निर्णय र सोही निर्णय सदर गर्ने गरी मूल्याङ्कन पुनरावलोकन समितिबाट मिति २०७५/११/२७ मा भएको निर्णय समेत मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । पैठारीकर्ताको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन । अरुमा तपसिल बमोजिम गर्नु ।

तपसिल खण्ड

१. प्रस्तुत मुद्दा फैसला भएको जानकारी फैसलाको प्रतिलिपी सहित विशेष सरकारी वकिल कार्यालय काठमाडौँलाई दिनु ।

२. फैसलाको नक्कल माग गर्ने सरोकारवालाबाट लाग्ने दस्तुर लिइ नक्कल दिनु।
३. प्रस्तुत फैसलाको विद्युतिय प्रति अपलोड गरी फैसलाको पीठमा जनाउनु।
४. प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगत कट्टा गरी शुरु मिसिल सुख्खा बन्दरगाह भन्सार कार्यालय सिसियामा पठाई रेकर्ड मिसिल नियमानुसार अभिलेख शाखामा बुझाईदिनु।

टेकप्रसाद ढुङ्गाना
(अध्यक्ष)

उक्त रायमा मेरो सहमती छ।

(गोविन्द प्रसाद अधिकारी)

(राजस्व सदस्य)

लेखा सदस्य श्री पुष्प प्रसाद गुरागाईको फरक राय

१. यसमा सुख्खा बन्दगाह भन्सार कार्यालय सिसिया पर्साबाट भएको मिति २०७०।०९।१६ को निर्णय तथा मूल्याङ्कन पुनरावलोकन समिति, त्रिपुरेश्वर काठमाडौंमा मिति २०७०।०९।२५ दिएको निवेदन उपर समितिबाट मिति २०७५।११।२७ मा भएको निर्णयमा चित्त नबुझि भन्सार ऐन, २०६४ को दफा ६२(१) तथा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ६(१) बमोजिम न्यायाधिकरणको क्षेत्राधिकार अन्तर्गत पर्ने प्रस्तुत मुद्दा ऐ. ऐनको दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम निर्धारित (विवादित) भन्सार महशुल रु.११,७५,१४०।- को शत-प्रतिशतले हुने रु.११,७५,१४०।- धरौटी दाखिला गराएर पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्नु पर्नेमा धरौटी रकम पुगे/नपुगेको यकिन समेत नगरी रु.११,७५,१४०।- न्यून भएको अवस्थामा सेस्तेदारबाट स्वीकृत गरी मिति २०७६।०१।१३ मा पुनरावेदन दर्ता गरेको पाइयो ।
२. राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा २, ३, ५, ६, ९ र १४ क्रमशः परिभाषा, स्थापना र गठन, अधिकारक्षेत्रको प्रयोग, अधिकारक्षेत्र, पुनरावेदन सम्बन्धमा धरौट राख्ने र म्याद र न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन लाग्ने मुद्दाहरुको शुरु कारवाही र किनारा गर्ने अड्डा वा अधिकारीलाई पक्ष र साक्षी झिकाउने, बयान लिने, प्रमाण बुझ्ने, कागजपत्र दाखिल गराउने र दण्ड सजाय गर्ने समेत प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम अदालतलाई भए सरहको अधिकार हुने कानूनी व्यवस्था गरेको छ । साथै यो ऐनको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न र ऐनको उद्देश्य पूर्ति गर्नको लागि नेपाल सरकारले नियम बनाउन सक्ने व्यवस्था दफा १५ मा गरिएको छ । ४८ वर्ष पहिले विक्रम सम्बत २०३१ सालमा बनेको ऐनमा भएको व्यवस्था कार्यान्वयन गर्न नियम नबनाइनु ऐनमा

भएका उल्लिखित दफाहरूमा न्यायाधिकरणको काम, कर्तव्य, विधि र प्रकृया स्पष्ट भएर नै हो भन्ने बुझ्नु पर्ने भयो । न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्दा र दर्ता भएका मुद्दाहरूको सुनुवाई गर्नु भन्दा पहिले प्रारम्भिक चरण मै दफा ६ बमोजिमको न्यायाधिकरणको अधिकार क्षेत्र र दफा ९ बमोजिमको पुनरावेदन दर्ता गर्न दाखिल गर्नु पर्ने धरौटी र पुनरावेदनको म्याद ऐनमा भएको व्यवस्था अनुसार भए नभएको यकिन गर्नु पर्ने देखियो। करदाता पुनरावेदकले पुनरावेदन पत्रमा न्याय निरोपणका लागि दावी गरेका, प्रत्यर्थीले भन्सार महशुल र कर निर्धारणमा गर्दा भए/गरेका कानूनी त्रुटीहरूको सुनुवाई गर्न मुद्दाको प्रत्यर्थी नेपाल सरकारलाई स्वच्छ सुनुवाइका लागि जानकारी दिई झिकाउनु पर्ने प्रचलित कानूनमा व्यवस्था गरिएको छ। न्यायाधिकरण प्रशासनले पुनरावेदन दर्ता गर्दा यस ऐन बमोजिम पुर्याउनु पर्ने रित र पुनरावेदकले पुनरावेदन पत्र साथ पेश गर्नु पर्ने पुनरावेदन धरौटी, म्याद भए रहेको प्रमाण र नेपाल सरकारले तोकेको भौगोलिक क्षेत्र भित्रको भए नभएको सम्बन्धमा न्यायाधिकरणले मिसिलको प्रारम्भिक अध्ययन गरी यकिन गर्नु पर्ने देखियो। प्रचलित ऐन नियममा तोकिएका सबै विधि र रित पुर्‍याई दर्ता भए/नभएको सम्बन्धमा समग्र न्यायाधिकरणको जिम्मेवारी हुने देखिन्छ । ऐनको दफा ९ बमोजिमको धरौटी भए/नभएको यकिन गर्ने काम राजस्व तथा लेखा सदस्यले गर्नु पदीय विज्ञता र अनुभवका आधारमा गर्नु पर्ने देखिन्छ। यस सम्बन्धमा लेखा सदस्य र निमित्त अध्यक्षको हैसियत राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौको क्रमशः चलानी नं. १५६६ मिति २०७७।१२।१३ को पत्र र चलानी नं. मुद्दाफाँट५९ मिति २०७८।११।१३ को पत्रबाट न्यायाधिकरण प्रशासनलाई धरौटी गणना तथा धरौटीको प्रमाण मिसिल संलग्न गर्न गराउन लिखित निर्देशन दिई सम्मानीत सर्वोच्च अदालत, सार्वजनिक लेखा समिति, सम्मानीय प्रधानन्यायाधीशज्यू, न्याय परिषद्, न्याय सेवा आयोग, महालेखा परीक्षक र अर्थ मन्त्रालय समेत निकायमा बोधार्थ दिएको उक्त पत्रहरूमा उल्लेख गरी तोकिएका कामहरू भएको मिसिल अध्ययन गर्दा देखिएन। प्रचलित कानूनले तोके बमोजिमका सबै विधि र प्रकृया सम्पन्न भएको यकिन गरेर मात्र अन्तिम सुनुवाइ गरी फैसला गरिने र प्रकृयागत त्रुटी भएको देखिएमा विषय विज्ञको राय बमोजिम निर्णय गर्नु उचित हुने व्यहोरा तथा राजस्व, धरौटी, विनियोजन, कोष, आय, व्यय, डेबिट, क्रेडिट, वासलात, नाफा/नोक्सान खाता सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला हुने रकम, धरौटी खातामा दाखिला गर्नु पर्ने रकम आदि विषयका सम्बन्धमा लेखा सदस्यले प्रचलित कानूनमा भएको व्यवस्था सहित निर्णयमा पुग्नू अघि आफ्नो राय लिखित रूपमा उल्लेख गर्नु ऐनको दफा ३ को उपदफा (३) को देहाय (क) मा रहेको पद नामको कर्तव्य भित्र पर्ने व्यहोरा समेत फैसलाको तथ्य खण्डमै उल्लेख गर्नु पर्ने देखियो ।

३. यसै गरी राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिमको

धरौटी दाखिला नगरी पुनरावेदन दर्ता भएका मुद्दाहरूको फैसला भएमा ऐ. ऐनको दफा ८ अनुसार सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन दिन पाउने हक अधिकारबाट करदाता पुनरावेदक बञ्चित भई फैसलामा “अधिकारक्षेत्रको प्रश्न बुझ्नु पर्ने प्रमाण नबुझेको वा बुझ्नु नहुने प्रमाण बुझेको वा बाध्यात्मक रूपमा पालन गर्नु पर्ने कार्यविधिसम्बन्धी कानूनको उल्लंघन भएको प्रश्न र गम्भीर कानूनी त्रुटी सम्बन्धी प्रश्न” उठि प्रत्यक्ष कानूनी त्रुटी भई न्यायाधिकरणको निर्णय पूर्ण वा आंशिक रूपमा उल्टिने देखी सर्वोच्च अदालतले आफू समक्ष पुनरावेदन गर्न अनुमति दिएकोमा न्यायाधिकरणको फैसला वा अन्तिम आदेश उपर दफा ९, बमोजिमको धरौटी नराखी वा तोकिए बमोजिमको सम्पूर्ण रकम धरौटी खातामा रकम दाखिला नगरी पुनरावेदन दर्ता गर्दा वा दर्ता भएको पुनरावेदन उपर फैसला हुँदा कार्यविधि सम्बन्धी वाध्यकारी कानूनी व्यवस्थाको उल्लंघन हुनगई सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन लागि करदाताको हितमा प्रतिकूल असर पर्ने समेत देखिएकोले पछि पुष्टी हुने मिसिल संलग्न तथ्य, कानूनी व्यवस्था र सर्वोच्च अदालतबाट भन्सार विभाग तथा आन्तरिक राजस्व विभागमा प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि दाखिला गर्नु पर्ने भन्सार महशुल बापतको रकम र राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्न राख्नु पर्ने धरौटी रकम सम्बन्धमा भएको विवादमा भएका पूर्व फैसला, आदेश र निर्णय समेत हेरी निम्न बमोजिम विषयमा यकिन गरेर मात्र निर्णयमा पुग्नु पर्ने देखियो ।

क) राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ६ बमोजिम न्यायाधिकरणको अधिकार क्षेत्र भित्र परेको प्रस्तुत पुनरावेदन दर्ता गर्दा दाखिल गर्नु पर्ने दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिमको धरौटी दाखिल भएको छ ? छैन ?

ख) ऐ. दफाको उपदफा (१) बमोजिम भन्सार महशुल तर्फको पुनरावेदन दर्ताका लागि तोकिएको देहायको खण्ड (ख) बमोजिम धरौटी नराखी दर्ता भएको पुनरावेदनको तथ्य भित्र प्रवेश गरी निर्णय गर्नुको औचित्य हुने ? नहुने ? सम्बन्धमा निर्णय गरी फैसला गर्नु पर्ने देखिन आयो ।

४. प्रस्तुत मुद्दाको पुनरावेदन दर्ता गर्दाका वखत राख्नुपर्ने धरौटी दाखिला भएको नदेखिएको सन्दर्भमा पुनरावेदक तथा प्रत्यर्थी तर्फका विद्वानलाई म लेखा सदस्यबाट धरौटी रकम दाखिला भएको देखिएन भनि प्रष्ट पार्न अनुरोध गर्दा पुनरावेदकको तर्फका विद्वान अधिवक्ता श्री विकल्प अग्रवालबाट सामान जाँचपास गर्दा थप निर्धारित भन्सार महशुल प्रज्ञापन पत्र भरी अग्रिम दाखिला भएकोले सोको आधारमा पुनरावेदन दर्ता भएको हो भन्ने बहस र प्रत्यर्थी तर्फका विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री दिपक भण्डारीबाट राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नुपर्ने विवादित भन्सार महशुलको शतप्रतिशतले हुने धरौटी रकम दाखिला गरेको देखिएन। सो सम्बन्धमा सम्मानित इजलासबाट यकिन गरी नियमानुसार हुने नै

छ भन्ने बहस समेत सुनियो ।

५. करदाता पुनरावेदकले पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्दा पेश गरेका मिसिल सम्लग्न कागजात तथा कर निर्धारणको फोटोकपी पत्र र अप्रमाणित फोटोकपी भौचरहरु हेर्दा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम धरौटी नराखि पुनरावेदन दर्ता नलाग्ने प्रस्तुत पुनरावेदन दर्ता भएको हो होइन यकिन गर्न मिसल सम्लग्न प्रमाण कागजातको थप अध्ययन गर्दा विवादित भन्सार महशुलको शत प्रतिशतले हुने धरौटी रकम दाखिला गरेको देखिएन ।
६. मिसिल सम्लग्न प्रचलित कानून अनुसार पुनरावेदन पत्र साथ पेश गर्नु पर्ने प्रमाण कागजातको अध्ययन गर्दा पुनरावेदक ब्राइट फर्च्यून प्रा.लि. (इम्पोर्टर नं ३०५६१०८२५) को सामान पैठारी गर्दा घोषणा गरेको मुल्यको भन्सार महशुल मुल प्रज्ञापन पत्र नं. M१८६३६ सन् ३० डिसेम्बर २०१३ बाट रु.३७,१२,४७८।- र भन्सार ऐन २०६४ अनुसारको निर्णयानुसारको पैठारीमा लाग्ने नपुग भन्सार महशुल सन् ३० डिसेम्बर २०१३ को प्रज्ञापन पत्र नं (M१८६३७) बाट ID रु.५,५२,१४१।- AID रु.२,७६,०७०।- र VAT रु.३,४६,९२९।- समेत रु.११,७५,१४०।- सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला भएको देखिएको छ। भन्सार ऐन २०६४ को दफा ६२ तथा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) खण्ड (ख), पुनरावलोकनका लागि निवेदन र पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्दा दाखिल गर्नु पर्ने राजस्व तथा धरौटी सम्बन्धमा प्रचलित ऐन तथा नियमहरुमा भएको व्यवस्था सो सम्बन्धमा सर्वोच्च अदालतबाट २०६३-WS-००१३ देखि २०६३-WS-००१७ समेतका रिट तथा ०७२-RB-०४७० आयकर मुद्दामा भएको व्याख्या विश्लेषण र प्रतिपादित सिद्धान्त अनुसार समेत राख्नु पर्ने प्रज्ञापन पत्र नं (M१८६३७) अनुसारको निर्धारित (विवादित) भन्सार महशुल रु.११,७५,१४०।- को शत-प्रतिशतले हुने रकम धरौटी राख्नु पर्नेमा सो नराखेको कारण पुनरावेदन धरौटी रु.११,७५,१४०।- अपुग भएको छ।
७. राजस्व न्यायाधिकरणमा करदाताले पुनरावेदन दर्ता गर्न दाखिला गर्नु पर्ने रकम सम्बन्धमा प्रचलित ऐन तथा नियमहरुमा भएको व्यवस्था अनुसार प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दर्ता गर्दा दाखिला गर्नु पर्ने भन्सार महशुल र राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नु पर्ने धरौटी महशुल निर्धारण गर्ने अधिकृतले तोकिएको कार्यालयमा अनिवार्य रुपमा राख्नु पर्ने र धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भनि राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा स्पष्ट उल्लेख छ। प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिनु अघि प्रज्ञापन पत्र मार्फत संघीय सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला भई रोक्का समेत नराखेको मालसामान जाँचपास गर्दा दाखिला गरेको रकमलाई धरौटीको रुपमा गणना गर्नुलाई प्रचलित कानूनको पालना

भएको मात्र सकिएन। राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्ने पर्ने धरौटी भन्सार कार्यालयले सम्बन्धित करदाताको तिर्नु पर्ने कर दायित्वमा स्वतः प्रणाली (System) ले मिलान गर्ने भएकोले राजस्व खातामा दाखिला भएको त्यस्तो रकमलाई धरौटीको रूपमा गणना गर्दा एउटै रकमको दोहोरो गणना हुने हुन्छ। राजस्व खातामा दाखिला भएको रकम रोक्का राख्ने स्वफ्टवेयर प्रणाली भन्सार विभाग/कार्यालयमा नभएको र सामान जाँचपास गर्दा भरेको प्रज्ञापन पत्र मात्र पेश गरेको अवस्थामा त्यस्तो पत्रमा उल्लेख गरेको रकमलाई धरौटी हो भनि पुनरावेदन दर्ता गर्दा दाखिला गर्नु पर्ने धरौटी हो भनि गणना गर्न मिल्ने देखिएन। अतः धरौटी सम्बन्धी विवादमा सर्वोच्च अदालतबाट संवैधानिक परीक्षण भई जारी भएका निम्न उत्प्रेषण आदेश, प्रतिपादित नजिर तथा सिद्धान्त समेतको विश्लेषण गरी संक्षिप्त तथ्य सहित प्रस्तुत मुद्दाको ठहर यस प्रकार रहेको छः-

८. भन्सार ऐन, २०६४ बमोजिम शुरु कार्यालयबाट निर्धारित (विवादित) कर रकमको शत प्रतिशतले हुने रकम र जरिवानाको रकम त्यस्तो निर्धारण गर्ने वा जरिवाना गर्ने अधिकृतले तोकिएको कार्यालयमा धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भन्ने व्यहोरा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को (ख) मा स्पष्टसँग उल्लेख छ। ऐनको सो व्यवस्था बमोजिम पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्न राख्नु पर्ने धरौटी आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४को नियम ६२, हाल आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ६३ बमोजिमको धरौटी खातामा दाखिला गरी पुनरावेदन दर्ता गर्दाका बखत राखिएको धरौटीको गोश्वारा र व्यक्तिगत धरौटी खातामा अभिलेखाङ्कन गरी अद्यावधिक गरी राख्नु पर्ने हुन्छ। आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ६३ हाल आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ६२ को देहाय खण्ड (क) मा नेपाल सरकारलाई बुझाउनु पर्ने राजस्व अग्रिम रूपमा बुझाउन र खण्ड (ख) मा नेपाल सरकारलाई बुझाउनु पर्ने राजस्व कति बुझाउनु पर्ने भन्ने निर्णय नहुँदै त्यस्तो राजस्व रकम अग्रिम रूपमा बुझाउनु परेमा धरौटीको रूपमा राख्नु पर्ने उल्लेख छ।
९. राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा उल्लेख भए अनुसार पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नु पर्ने धरौटी रकम सन्दर्भमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतमा सूर्य टोवाको कम्पनी प्रा.लि. को तर्फबाट सञ्चालक हर्ष एम दर र ऐ. कम्पनीको शेयरवाला शशीराज पाण्डे समेत विरुद्ध राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौ समेत भएको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) को व्यवस्था संविधानको धारा ७३ समेत सँग बाझिएकोले धारा ८८ को उपधारा (१) अनुसार अमान्य र बदर घोषित गरिपाउन भनी दिएको रिट नं. २०६३-WS-००१३, २०६३-WS-००१४, २०६३-WS-००१५, २०६३-WS-००१६ र

२०६३-WS-००१७ समेतका रिट निवेदनमा “राजस्व न्यायाधिकरणका श्रेस्तेदारको मिति २०६४।१२।८ को दरपीठ आदेश र उक्त दरपीठ सदर गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको आदेश बदर गरी विना धरौटी पुनरावेदन पत्र लिई कानून बमोजिम निर्णय गर्नु भन्ने राजस्व न्यायाधिकरणका नाउँमा परमादेश जारी गरी पाउँ, अन्तःशुल्क ऐन, २०५८ को दफा २३ मा महानिर्देशकको निर्णय उपर पुनरावेदन गर्दा धरौटी राख्नु पर्ने कुनै कानूनी व्यवस्था नगरिएको तथा ऐनको दफा २४ ले यस ऐनलाई अन्य कानून भन्दा माथिल्लो स्तरमा राखेकोले ऐनको सर्वोच्चताका आधारमा पनि धरौटी राख्नु पर्ने राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) खण्ड (ख) को व्यवस्था संविधानको धारा ७३ समेतसँग बाझिएकोले धारा ८८ को उपधारा (१) अनुसार अमान्य र बदर घोषित गरी प्रस्तुत निवेदनलाई अप्राधिकारमा पेशी चढाई पाउँ” भन्ने दावी रहेकोमा सो दावीका सम्बन्धमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतको मिति २०६६।१२।१९ मा “संविधानमा रहेको ‘कानून बमोजिम बाहेक कर लगाउन वा ऋण लिन नपाइने’ भन्ने वाक्यांशसँग बाझिएको भन्ने देखिन आएन, अमान्य र बदर घोषित गरी पाउँ भनी दावी लिएको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को व्यवस्था संविधानको कुनै पनि प्रावधानसँग बाझिएको नदेखिँदा सो हदसम्म प्रस्तुत निवेदन खारेज हुन्छ” भन्ने आदेश भई रिट निवेदन खारेज भई ऐनको दफा ९ को कानूनी व्यवस्थाको संवैधानिक परीक्षण समेत भएको छ।

१०. यसै गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौमा पुनरावेदन दर्ता नं ०७५-RB-०२३० आयकर (२०७०/०७१) दर्ता भएको आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ को उपदफा (१) बमोजिम लक्ष्मी स्टिल्स प्रा.लि. को संशोधित कर निर्धारण भई थप कर निर्धारण भएकोमा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिमको धरौटी राखी पुनरावेदन गर्नु पर्नेमा मिसिलमा संलग्न दाखिला भौचर तथा आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०२ बमोजिमको सूचना पत्र समेतका विवरणहरुका आधारमा रु.५१,७८,७४६।७० नपुग भएको देखिएको धरौटी रकम १५ दिन भित्र जम्मा गर्न लगाई आदेश बमोजिमको काम सम्पन्न भएपछि वा अवधि नाघेपछि नियमानुसार पेश गर्ने भन्ने यसै न्यायाधीकरणबाट आदेश भएको छ। सो आदेश उपर लक्ष्मी स्टिल्स प्रा.लि.ले सर्वोच्च अदालतमा दायर रिट नं. ०७७-WO-००४२ को निवेदन उपर मिति २०७७।४।१६ मा सर्वोच्च अदालतबाट जारी भएको उत्प्रेषण आदेश अनुसार सो मुद्दाको हकमा आयकर ऐन, २०५८ बमोजिम अनिवार्य रुपमा दाखिला गर्नु पर्ने ऐनको दफा ९४, ९९, १००, १०१ र दफा ३१क को उपदफा (६) मा तोकिए अनुसार समेत कर राजस्व खातामा दाखिला गरी आय विवरणसाथ दाखिला भएको देखिएको रु.७६,३५,६१४।- भएको सन्दर्भमा हेर्दा मिति २०७६।११।१२ को (शुल्क र व्याजलाई जरिवाना मानी सो रकमको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन,

२०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिम शतप्रतिशत धरौटी माग गर्दा पचास प्रतिशत मात्र धरौटी राख पाउनु पर्ने भनी भएको विवाद) विवादित आदेशको यथावत कार्यान्वयन भएमा निवेदकलाई अपूरणीय क्षति पुग्न जाने देखिएकोले उक्त विवादको निरोपण नहुँदासम्म राजस्व न्यायाधिकरणमा परेको पुनरावेदन सम्बन्धी काम कारवाही नरोक्नु, पुनरावेदन दर्ता र सुनुवाई प्रकृया अगाडि बढाउनु भन्ने उक्त निवेदन उपर सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट उत्प्रेषण आदेश भएको छ।

११. सर्वोच्च अदालतबाटै ०७२-RB-०४७० आयकर (२०६१/०६२) पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालय प्रत्यर्थी सूर्य नेपाल प्रा.लि. विरुद्धको मुद्दामा मिति २०७४।१०।२९ गते भएको फैसला अनुसार "राजस्व न्यायाधिकरणले गरेको आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११५ को उपदफा (६) बमोजिमको प्रक्रिया पुरा गर्नु नपर्ने भनी गरेको व्याख्या कार्यविधि कानूनको सिद्धान्त विपरीत हुन्छ। कारवाही हुँदाका बखत कार्यान्वयनमा नै नरहेको कानूनी व्यवस्था आकर्षित हुने भनी राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौबाट भएको फैसलालाई न्यायोचित भन्न मिलेन। अतः विवेचित तथ्य सिद्धान्त एवं प्रमाणको आधारमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११५ उपदफा (६) को व्यवस्था आर्थिक अध्यादेश २०६१/०६२ बाट खारेज भई धरौटी राख्ने व्यवस्था नगरेकोले आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय बदर गरी अब जो जे बुझ्नु पर्छ बुझी पुनः यकिन निर्णय गर्नु भनी राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौबाट भएको फैसलालाई कानूनसम्मत मान्न मिलेन। उक्त फैसला बदर भई उल्टी हुने ठहर्छ" भनिएको छ।

१२. प्रचलित आयकर, मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क र भन्सार ऐनहरुमा तत् तत् आर्थिक वर्षका लागि विधायीकावाट जारी भएकन आर्थिक ऐनद्वारा भएको संशोधन र सम्मानित सर्वोच्च अदालतका उल्लिखित फैसला अनुसार नै पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिँदा र पुनरावेदन दर्ता गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर/आयकर तर्फको निर्धारित (विवादित) करको लागि पुनरावेदन पत्र आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ सम्म क्रमशः विवादित रकमको ३३ प्रतिशत राजस्व र ५० प्रतिशत धरौटी गरी ८३ प्रतिशत रकम दाखिला गर्नु पर्ने, आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ देखि आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ सम्म विवादित रकमको २५ प्रतिशत राजस्व र ५० प्रतिशत धरौटी गरी ७५ प्रतिशत रकम दाखिला गर्नु पर्ने, र आर्थिक वर्ष २०७९/०८० देखि विवादित रकमको २५ प्रतिशत राजस्व र २५ प्रतिशत धरौटी गरी ५० प्रतिशत रकम धरौटी बापत दाखिला भएको प्रमाणित भौचर पुनरावेदन पत्र साथ संलग्न गरी पुनरावेदन दर्ता गर्नु पर्ने उल्लेख छ। साथै भन्सार तथा अन्तःशुल्क तर्फ भने निर्धारित (विवादित) अन्तःशुल्क तथा भन्सार महशुल रकमको शत प्रतिशतले हुने रकम सम्बन्धित कर निर्धारण गर्ने अधिकृतले तोके बमोजिम धरौटी दाखिला गरी सोको प्रमाणित भौचर संलग्न गराएर मात्र पुनरावेदन पत्र

दर्ता गर्नु पर्ने उल्लेख छ। प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल सम्मलग्न गरेका प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिने क्रममा र सो पश्चात संघीय सर्वसच्चित कोषमा दाखिला गरेको पुनरावेदकले धरौटी भनेको राजस्व खातामा दाखिला भएका अप्रमाणित फोटोकपी भौचरहरूमा उल्लेख भएअनुसारको रकमलाई समेत गणना गर्दा पनि पुनरावेदन दर्ता गर्दा प्रचलित ऐन अनुसार अनिवार्यरूपमा राख्नु पर्ने रु.११,७५,१४०।- धरौटी नपुग भएको अवस्थामा पनि पुनरावेदन दर्ता गरेको पाइयो।

१३. सर्वोच्च अदालतको मिति २०६६।१२।१९ को आदेशबाट समेत संवैधानिक परीक्षण भई सदर ठहरिएको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) "प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि यस ऐन अन्तर्गत न्यायाधिकरणमा वा उच्च अदालतमा पुनरावेदन गर्दा देहाय बमोजिम धरौट नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन" भन्ने व्यवस्था रही ऐ.को खण्ड (ख) बमोजिम भन्सार तर्फको निर्धारित (विवादित) भन्सार महशुल रु.११,७५,१४०।- को शतप्रतिशत रकम धरौटी राख्नुपर्नेमा सो गरेको नपाइएकोले नपुग रु.११,७५,१४०।- पुनरावेदन धरौटी दाखिलाको सकल बैक भौचर वा निस्सा १५ दिन भित्र पुनरावेदकलाई दाखिल गर्न लगाई आदेश बमोजिमको काम सम्पन्न भएपछि वा सो अवधि नाघेपछि नियमानुसार पेश गर्ने आदेश गर्नु उपयुक्त हुने राय म लेखा सदस्यबाट इजलासमा राख्दा मेरो उक्त रायमा असहमति जनाउँदै माननीय अध्यक्ष र राजस्व सदस्यबाट फैसला गर्ने निर्णय भएकोले राजस्व न्यायाधिकरण ऐन २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम हुने रु.११,७५,१४०।- धरौटी नराखी पुनरावेदन दर्ता नलाग्ने पुनरावेदन दर्ता भएको प्रस्तुत मुद्दाको सो निर्णयमा सहमत हुन सकिने।

१४. उल्लिखित कानूनी व्यवस्था र पुनरावेदनमा भएका तथ्यहरू समेतको आधारमा निर्णय तर्फ विचार गर्दा सहकर्मीद्वय कानून तथा राजस्व सदस्यले प्रस्तुत मुद्दामा करदाताले राख्नुपर्ने धरौटी रकमको सम्बन्धमा फरक राय प्रकट गर्नु भएकोले पुनरावेदक करदाताले यस न्यायाधिकरणमा यो पुनरावेदन दर्ता गर्दा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९(१) को परिपालना गरेको देखिन्छ वा देखिदैन भन्ने प्रश्न तर्फ थप विचार गर्नु पर्ने देखियो। राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को (१) मा "प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि यस ऐन अन्तर्गत न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन गर्दा देहाय बमोजिम धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भन्ने कानूनी व्यवस्था गर्दै खण्ड (ख) मा भन्सार महसूल वा अन्तःशुल्क निर्धारण भएकोमा निर्धारित भन्सार महसूल वा अन्तःशुल्क रकम र जरिवाना भएकोमा जरिवानाको रकम र दुवै भएकोमा दुवै रकम त्यस्तो निर्धारण गर्ने वा जरिवाना गर्ने अधिकृतले नै तोकिदिएको कार्यालयमा" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। पुनरावलोकनका लागि मूल्याङ्कन पुनरावलोकन समिति / महानिर्देशक समक्ष निवेदन दिँदा र सो अघि ऐनको अनिवार्य

व्यवस्था मूताविक दाखिला गर्नु पर्ने भन्सार महशुल सम्बन्धित राजस्व शिर्षक मार्फत सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला गरेको राजस्व रकम बाहेक पुनरावेदन दर्ता गर्न राख्नुपर्ने सो व्यवस्था अनुरूप धरौटी दाखिला गरेको प्रमाण मिसिल संलग्न गरेको पाइएन। मालसामान जाँचपास गर्दा राखेको भन्सार महशुल बापतको धरौटी वा महशुल बापत सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला भएको यस्तो रकमलाई समेत धरौटीको रूपमा गणना गरी पुनरावेदन दर्ता गर्न मिल्ने व्यवस्था प्रचलित कुनै पनि ऐन तथा नियममा भएको नपाइएको र पुनरावेदकले पुरा गर्नु पर्ने कार्यविधि कानूनको पालना नभएको प्रस्तुत पुनरावेदकको पुनरावेदन पत्रको तथ्य भित्र प्रवेश गरी फैसला गर्दा प्रत्यर्थीलाई अन्याय हुनुको साथै राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा भएको व्यवस्था विपरित हुने भएकोले बहुमतको उल्लिखित फैसलामा सहमत हुन सकिएन । अतः राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नुपर्ने धरौटी सम्बन्धमा आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ६३ हाल आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ६२, सर्वोच्च अदालतबाट रिट नं. २०६३-WS-००१३ देखि रिट नं. २०६३-WS-००१७ समेतका रिट निवेदन र मुद्दा नं. ०७२-RB-०४७० आयकर (०६१/०६२) का फैसलामा भएको व्याख्या विश्लेषण र प्रतिपादित सिद्धान्त तथा ठहर समेत बमोजिम पनि अनिवार्य रूपमा राख्नु पर्ने धरौटी नराखी पुनरावेदन दर्ता नहुने पुनरावेदन दर्ता भएको मुद्दाको तथ्य भित्र प्रवेश गरी निर्णय गर्न नमिल्ने र औचित्य नै नहुने देखिएको प्रस्तुत मुद्दामा सहकर्मीद्वयबाट "पुनरावेदक पैठारीकतलि प्र.द.न .M१८६३७ बाट मिति २०७०/०९/०९ मा विजक संख्या 109 /11 /SP /CI /2013 बाट पैठारी गरेको मालवस्तुको भन्सार ऐन, २०६४ को दफा १३ को उपदफा (८)बमोजिम सुख्खा बन्दरगाह भन्सार कार्यालय सिर्सिया पर्साबाट मिति २०७०/०९/१६ मा भन्सार मूल्य निर्धारण गरेको निर्णय र सोही निर्णय सदर गर्ने गरी मूल्याङ्कन पुनरावलोकन समितिबाट मिति २०७५/११/२७ मा भएको निर्णय समेत मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन" भनि भएको बहुमत फैसलामा सहमत हुन नसकी देहाय बमोजिम फरक राय सहितको ठहर गर्दछु:-

१५. यसमा पुनरावेदक ब्राइट फर्च्यून प्रा.लि. (इम्पोर्टर नं३०५६१०८२५) को सामान पैठारी गर्दा घोषणा गरेको मूल्यको भन्सार महशुल मुल प्रज्ञापन पत्र नं. M१८६३६ सन् ३० डिसेम्बर २०१३ बाट रु.३७,१२,४७८।- र भन्सार ऐन २०६४ अनुसारको निर्णयानुसारको पैठारीमा लाग्ने नपुग भन्सार महशुल सन् ३० डिसेम्बर २०१३ को प्रज्ञापन पत्र नं (M१८६३७) बाट ID रु.५,५२,१४१।- AID रु.२,७६,०७०।- र VAT रु.३,४६,९२९।- समेत रु.११,७५,१४०।- सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला भएको देखिएको छ। भन्सार ऐन २०६४ को दफा ६२ तथा राजस्व

न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) खण्ड (ख), पुनरावलोकनका लागि निवेदन र पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्दा दाखिल गर्नु पर्ने राजस्व तथा धरौटी सम्बन्धमा प्रचलित ऐन तथा नियमहरूमा भएको व्याख्या सो सम्बन्धमा सर्वोच्च अदालतबाट २०६३-WS-००१३ देखि २०६३-WS-००१७ समेतका रिट तथा ०७२-RB-०४७० आयकर मुद्दामा भएको व्याख्या विश्लेषण र प्रतिपादित सिद्धान्त अनुसार समेत राख्नु पर्ने प्रज्ञापन पत्र नं (M१८६३७) अनुसारको निर्धारित (विवादित) भन्सार महशुल रु.११,७५,१४०।- को शत-प्रतिशतले हुने धरौटी राखेको पाइएन। अतः राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) खण्ड (ख) बमोजिमको रु.११,७५,१४०।- धरौटी दाखिल नगरी/नगराई दर्ता भएको प्रस्तुत पुनरावेदनको तथ्य भित्र प्रवेश गरी निर्णय गर्न मिलेन। यस अवस्थामा माननीय अध्यक्ष तथा कानून सदस्य र राजस्व सदस्यबाट भएको उल्लिखित बहुमतको फैसलामा सहमत हुन सकिएन। प्रस्तुत पुनरावेदन दर्ता हुँदा कै बखत देखि खारेज हुने ठहर्छ। करदाताको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन।

पुष्प प्रसाद गुरागाई
(लेखा सदस्य)

फैसला तयारीमा सहयोग गर्ने:-

इजलास अधिकृत: श्री खेमकुमारी बस्नेत

कम्प्यूटर टाइप: चन्द्रबहादुर नेपाली

इतिसम्बत २०७९ साल भाद्र २३ गते रोज ५ शुभम.....

फैसला प्रमाणिकरण मिति:-

फैसला प्रमाणिकरण गर्ने:-

राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौको छाप